

№ 30 (767)
Лістапад 2019 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

➔ Новая рубрыка: загадкі ад краязнаўцаў – стар. 2

➔ «Каласавіны»: 34-ы раз сабраліся даследчыкі класіка – стар. 3

➔ Тапаніміка: назвы вёсак Крамяніцкай зямлі – стар. 5

На карэліцкіх чытаннях выступае Вольга Папко

Краязнаўчыя чытання

Выдатныя падзеі, трагічныя лёсы

Прывядзенне краязнаўчых чытанняў у нашым раёне ўжо стала добрай традыцыяй. Чарговы раз на навукова-практычную канферэнцыю «Мінулае і сучаснасць Карэліцкага краю» яе ўдзельнікі сабраліся ў раённай бібліятэцы 25 кастрычніка. Тэма канферэнцыі, арганізаванай Інстытутам гісторыі НАН Беларусі і Карэліцкім райвыканкам, ахоплівала перыяд ад глыбокай старажытнасці да нашых дзён.

З прывітальным словам да прысутных звярнулася дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, кандыдат гістарычных навук Вольга Папко. Яна ж выступіла з дакладам на тэму «П.Б. Падчашынскі (1822 – 1876) і вывучэнне Мірскага замка». Пра археалагічныя даследаванні Карэліччыны раскажаў малодшы навуковы супрацоўнік Інстытута гісторыі НАН Беларусі Кірыл Мядзведзеў, які пазней асвятліў яшчэ адну тэму – сацыяльна-эканамічнага і палітычнага жыцця мяшчанаў Карэліччаў у XVIII ст.

У далёкую старажытнасць запрасілі слухачоў таксама загадчык аддзела крыніцзнаўства і археаграфіі Інстытута гісторыі НАН Беларусі, кандыдат гістарычных

навук Аляксандр Доўнар і навуковы супрацоўнік Ягор Сурскі, якія расказалі аб тым, што ўяўлялі сабой Карэлічы і Мірскае графства ў XVII ст. Тэмай даследавання Пятра Русава стала кафля з

Аляксандр Доўнар

фондаў Замкавага комплексу «Мір» і Карэліцкага раённага краязнаўчага музея. Супрацоўнік Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі, кандыдат гістарычных навук Вадзім Урублеўскі прааналізаваў антрапімію і генеалогію ўніяцкага насельніцтва Карэліччыны ў 1763 г. Навуковец Аляксандр Яраш, які прадстаўляў на канферэнцыі Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік «Нясвіж», распавёў пра радзівілаўскі гарнізон прыватных войскаў, што функцыянаваў у Карэлічах у XVIII ст., а малодшы навуковы супрацоўнік Інстытута гісторыі Таццяна Даўгач засяродзіла ўвагу на дзейнасці органаў сялянскага кіравання ў Карэліцкім краі пасля адмены прыгоннага права. З вялікай цікавасцю прысутныя праслухалі даклад прафесара Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта Сяргея Сергачова аб гісторыі будаўніцтва Петра-Паўлаўскай царквы ў Карэлічах.

Многіх жыхароў Карэліччыны вельмі цікавіць усё, што звязанае з такой выдатнай асобай, як Ігнат Дамейка, таму даклад дацэнта

Белдзяржуніверсітэта Вольгі Гарбачовай аб эпісталаярнай спадчыне вучонага са збораў Музея літаратуры імя Адама Міцкевіча ў Варшаве, безумоўна, прыцягнуў увагу слухачоў. Дырэктар Дома-музея А. Міцкевіча ў Навагрудку Мікалай Гайба захоплена распавядаў пра гісторыю вузкакалейнай чыгункі на Карэліччыне і Навагрудчыне, а Юлія Бязносік з Замкавага комплексу «Мір», выкарыстоўваючы перыёдыку, паспрабавала прааналізаваць сельскагаспадарчае жыццё Карэліцкага раёна ў 1950 – 1960-я гг.

Увага дацэнта Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта Алы Баранавай была сканцэнтраваная на гісторыі асветы на Карэліччыне. Прысутнічаў і прадстаўнік Інстытута літаратуразнаўства імя Янкі Купалы НАН Беларусі, кандыдат філалагічных навук Ігар Шаладонаў, які раскажаў пра выданне збору твораў народнага пісьменніка Беларусі Янкі Брыля і звярнуў увагу слухачоў на народную мудрасць жыцця ў аповесцях гэтага аўтара.

Мне давялося выступаць на канферэнцыі з расказам пра трагічны лёс нашага земляка з Міра Алеся Вільчыцкага, які ў 1926 г. рэдагаваў у Вільні газету Беларускай сялянска-рабочай грамады «Беларуская справа», за што трапіў у польскую турму. Пасля выхаду з яе нелегальна перайшоў мяжу, каб пачаць новае жыццё ў БССР, настаўнічаў у Беларусі, Узбекістане і Алтайскім краі, а ў 1937 г. трапіў у жорны

Лілія Арцюх

рэпрэсію і загінуў. Шмат гадоў сваякі не ведалі, што з ім здарылася. Мне ўдалося даведацца пра гэта дзякуючы ўнікальным дакументам з Дзяржаўнага архіва Алтайскага края, якія пераслала ўнучка нашага земляка.

Дырэктар Карэліцкага раённай бібліятэкі Лілія Арцюх пазнаёміла ўдзельнікаў канферэнцыі з краязнаўчым праектам «Замак у аб'ектыве». Апошняя выступленне было прысвечанае традыцыйнаму народнаму строю, які існаваў на тэрыторыі Карэліччыны (наваградскі строй). Аб вывучэнні яго асаблівасцяў на аснове экспанатаў Карэліцкага раённага краязнаўчага музея распавядала Юлія Баярэнка, а работнікі культуры прадеманстравалі мужчынскі і жаночы строі, рэканструяваныя супрацоўнікамі Карэліцкага Дома рамёстваў.

Святлана КОШУР

Краязнаўцы! Ёсць загадка!

Краязнаўства такі занятак, дзе на кожным кроку чакаюць неспадзеўкі, загадкі, пытанні. Але не заўсёды адзін (нават апантаны прагаю спасціжэння) руплівец можа адказаць на нейкія пытанні, развязаць тую загадку. Тады даводзіцца клікаць па дапамогу такіх жа аматараў даўніны. Рэдакцыя нашай газеты заўсёды дае магчымасць выказацца краязнаўцам, падзяліцца знаходкамі, звярнуцца да калегаў па дапамогу. І мы вырашылі дзеля гэтага стварыць адмысловую рубрыку, нават – рубрыку-ключ: «Краязнаўцы! Ёсць загадка! Давайце разам развяжам яе і знойдзем рашэнне. Дапаможам адно аднаму!»

Бацькаўшчына Светлая паклікала

Сёлета напрыканцы лета прыехала ў маю родную вёску Асмолавічы аж з Саратава з унукам Аляксандрам Аляўціна Ермакова. Яна дачка кадравыга вайскоўца, даваеннага выпускніка Маскоўскай артылерыйскай школы (1927) і артылерыйскай акадэміі імя Ф.Э. Дзяржынскага (1934) палкоўніка Івана Філіпавіча Ермакова, які закончыў Вялікую Айчынную ў Японіі ў якасці начальніка штаба артылерыі 6-й гвардзейскай механізаванай арміі, а потым працаваў намеснікам начальніка ваеннага вучылішча.

Вядома, што яго жонка Мацільда Антонаўна – ураджэнка вёскі Асмолавічы. Муж – лічы, герой вайны, бо ўсю яе прайшоў ад пачатку да канца, пачынаючы з сорока першага, стаўшы кавалерам ордэнаў Леніна, Кутузава 2-й ступені, Чырвонай Зоркі, Айчыннай вайны 2-й ступені. А ў грамадзянскую вайну ўдзельнічаў у падаўленні бундаў Антонава ў Тамбоўскай губерні. У Чырвонай Арміі па мабілізацыі Клімавіцкага павятовага ваенкамата ўраджэнец вёскі Мяхэнін быў з 1920 года, а

ў партыі з сакавіка 1926-га...

Іх, землякоў Ермаковых, паклікаў у далёкую дарогу хутчэй за ўсё сямейны радавод, які склала дачка Вольга Георгіеўна. Таму што не ўсё ў ім яшчэ дакладна, бо пра бацькоў іх маці і бабулі Мацільды – Антона (памёр да рэвалюцыі) і Тарэзы Асмалоўскай (фота ўверсе) і іх дзяцей мала што вядома. Толькі тое, што яны жылі ў наваколлі Асмолавічаў.

А было ў іх шэсць дзяцей. Сын Рыгор Асмалоўскі, 1893 года нараджэння, працаваў рахункаводам у мясцовым калгасе «III Інтэрнацыянал» і быў рэпрэсаваны. Старэйшы іх сын Андрэй Асмалоўскі, 1892 года нараджэння, з 1918 года працаваў у Клімавічах бухгалтарам у павятовым ваенкамаце і жыў ва ўласным доме непадалёк царквы, насупраць якога была школа. Той дом у пачатку 1950-х быў прададзены.

З часам, безумоўна, напішуча новыя радкі іх радаводу. Дзеля гэтага звяртаюся да землякоў з просьбай: калі ведаеце што пра Мацільду, яе братаў Рыгора, Андрэя і іх бацькоў, паведаміце аўтару гэтых радкоў (адрас у рэдакцыі).

**І. Ермакоў.
Волхавіцкі фронт, 1942 г.**

А таксама і пра царкву, што некалі была ў вёсцы. Патрэбны яе фотаздымак, то мо хто з вас або вашых родных, бацькоў і дзядоў у далёкім мінулым быў сфатаграфаваны побач з ёю, калі быў малым у час хрышчэння, альбо пад час нейкага царкоўнага свята.

**Іван ЛАПО,
ветэран працы, краязнаўца,
член Беларускага
саюза журналістаў,
г. Клімавічы**

І. Ермакоў (справа), г. Туркве, Венгрыя, 8 лістапада 1944 г.; І. Ермакоў, г. Мукдэн, Кітай, 1945 г.

На тым тыдні...

✓ **28 кастрычніка** ў культурным цэнтры «Корпус» (Мінск, пр. Машэрава) адбылася сустрэча з **Аляксандрам Лазарам**. Нагода – ён упершыню праехаў ад Мінска да Чукоткі на матацыкле. Пра 30 тысячаў кіламетраў і 5 месяцаў дарогі і распавёў вандроўнік.

✓ **«Восеньскі фэст 5.0»**, што традыцыйна ладзіцца Студэнцкім Саюзам хімфака Белдзяржуніверсітэта, прайшоў у **БДУ 5 лістапада**. У праграме быў шэраг цікавых актыўнасцяў, але галоўная – выступы навучэнцаў і запрошаных артыстаў. Апроч канцэртаў прайшлі майстар-класы, ладзіліся настольныя гульні, посткросінг, паказ фільмаў кароткага метра.

Хэдлайнерам галоўнай сцэны сёлета стаў гурт «Relikt» з кампазіцыямі з новага альбома «Дрэва жыцця», рэліз якога адбыўся 14 кастрычніка. Адметная музыка калектыву неаднаразова адзначаная ўзнагародамі ў Польшчы і Беларусі, калектыву выступаў ва Украіне, Літве, Расіі.

✓ У Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага **6 лістапада** прайшло адкрыццё **фотавыстаўкі «Грузія – краіна старажытнай культуры»**. Праект арганізаваны пры падтрымцы Пасольства Грузіі ў Рэспубліцы Беларусь. Да 17 лістапада можна было пабачыць блізу 100 фотапрацаў, прысвечаных шматвекавай культуры і гісторыі Грузіі (грузіны называюць сваю краіну Сакартвэла – зямля картвэлаў, паводле назвы цэнтральнага рэгіёна Картлі, іншая назва Іберыя). Экспазіцыя мае пяць раздзелаў: архітэктура, помнікі пісьмовай культуры, рыштэты музейных калекцыяў, сімвалы веры, турызм.

✓ **7 і 8 лістапада** ў Мінску ў культурным хабе «OK16» на вул. Кастрычніцкай прайшоў **фэстываль яўрэйскай народнай музыкі «Litvak Klezmer Fest»**. Музыка клезмераў, прызнаная ва ўсім свеце, зусім нядаўна пачала вяртацца ў Беларусь. Традыцыя клезмераў – першапачаткова была прызначаная для выканання на яўрэйскіх вясельных урачыстасцях – нарадзілася ва Усходняй Еўропе як спалучэнне музыкі ўсіх народаў, якія жылі тут, а пасля атрымала развіццё ў ЗША і іншых краінах свету дзякуючы яўрэйскім эмігрантам.

На фэстывалі сабраліся больш за дзясятка выканаўцаў і бэндаў з Польшчы, Украіны, ЗША, Германіі і Аўстрыі. У межах фэстывалу прайшлі творчыя майстар-класы, танцавальныя ўрокі, выстаўкі. Хэдлайнерамі былі клезмерскі кларнетыст, даследчык яўрэйскай музыкі і заснавальнік «Minsker Kapelye» і «Litvakus» Зміцер Зісл Сляповіч і адна з самых яркіх выканаўцаў песень на ідыш Саша Лур'е.

✓ **8 лістапада** ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь была адкрытая **персанальная выстаўка жывапісу Васіля Ясюка «Лучи вдохновения»**. Творца значае: «Тут прыгажосць роднага краю, беларуская вёска, класічныя пейзажы і нацюрморты з кветкамі Малой радзімы – яны заўсёды натхняюць на творчасць. Асабліва помныя віды возера Пліса ў Глыбоцкім раёне. Калі я паездзіў па розных краінах, тэма роднай зямлі ў маіх працах набыла павышаную ўрачыстасць і тон адлюстравання». Нарадзіўся мастак у 1955 г. у в. Забароўе Лепельскага раёна.

Пабачыць творы В. Ясюка можна па 8 снежня.

✓ **9 лістапада** перад Домам культуры ў пасёлку Глуша (Бабруйскі раён) адкрылі **бюст Алеся Адамовіча**. У гэтым населеным пункце творца вырас, тут ён пахаваны. Сродкі на помнік былі сабраныя па ініцыятыве жыхара Бабруйска Андрэя Архіпенкі; аўтары – скульптары Гэнік Лойка і Яўген Білей. На ўрачыстасць адкрыцця сабраліся родныя і землякі А. Адамовіча, а таксама людзі з Бабруйска, Магілёва, Мінска, кіраўнікі Бабруйскага райвыканкама.

Дачка пісьменніка Наталля Адамовіч зазначыла: «Гэта заслуга моладзі, якая сабрала грошы і дамаглася ўсталявання помніка. Я дапамагала парадамі і фотаздымкамі. Я рада, што ёсць у нас такая моладзь. Можа, з ёй і да адкрыцця музея дойдзем». А. Архіпенка адзначае, што ажыццявіць задуманае без падтрымкі Глушанскага сельскага Савета не ўдалося б. Начальнік аддзела ідэалагічнай працы Бабруйскага райвыканкама Галіна Чарнова распавяла, што пытанне пра стварэнне музея застаецца актуальным. На дабрачынным рахунку, адкрытым у 2016 г., сабрана замала грошай, каб адрамантаваць аварыйны будынак былой аптэкі, дзе працавала маці будучага пісьменніка. Хата ж, дзе А. Адамовіч нарадзіўся, згарэла ў вайну. Цяпер прапрацоўваецца варыянт размяшчэння ў доме культуры экспазіцыі пра жыццё і творчасць А. Адамовіча.

**Сябры! Не забывайцеся падпісвацца на «Краязнаўчую газету».
Ідзе падпіска на I паўгоддзе 2020 года.
А каб атрымліваць яе ў снежні, можна падпісацца да 25 лістапада.**

«Каласавіны — 2019» — Колас і свет

У Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа ўрачыста адзначылі XXXIV літаратурна-музычнае свята «Каласавіны», прымеркаванае да 137-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа і 60-годдзя музея.

Па традыцыі свята пача-лося дзіцячым ранішнікам «Казкі жыцця», які адбыўся 30 кастрычніка і ў якім прынялі ўдзел чацвёртакласнікі СШ № 69 г. Мінска. Школьнікі сустрэліся з пісьменніцай-казачніцай, беларускай журналісткай, рэдактарам часопіса «Народная асвета» Галінай Пшонік, адказалі на конкурсныя пытанні, паспрабавалі свае сілы ў чытанні скарагаворак, паўдзельнічалі ў беларускіх народных гульнях, а таксама – павіншавалі музей вершаваным прывітаннем да яго юбілею, напісалі свае пажаданні на дубовым лісці.

1 лістапада эстафетную палачку «Каласавінаў» ад дзіцячага ранішніка дарослым прыхільнікам мастацкага слова класіка перадалі ўладальніца Гран-пры Мінскага гарадскога конкурсу чыгальнікаў паэзіі Беларусі, вучаніца 5 класа СШ № 196 г. Мінска Соня Гарошка і выхаванец музычнай школы № 9 па класе скрыпкі Фёдар Бігдай.

Пад мелодыю скрыпкі Фёдара перад удзельнікамі і слухачамі навуковай канферэнцыі Соня прачытала ўрывак з паэмы класіка «Новая

зямля». Слухачы ўзнагародзілі выканаўцаў апладысмантамі, а вядучая мерапрыемства – намеснік дырэктара па навуцы Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа Настасся Трафімчык – каштоўнымі падарункамі – кнігамі-чытанкамі «Новая зямля ад А да Я» з малюнкамі Васіля Шаранговіча.

Праграма навуковай канферэнцыі прадугледжвала ўрачыстае адкрыццё, пленарнае пасяджэнне, працу трох секцыяў, ускладанне кветак да помніка паэту на сталічнай плошчы Якуба Коласа, падвядзенне вынікаў.

З прывітальным словам да ўдзельнікаў звярнуўся новы кіраўнік музея Аляксандр Храмы – чацвёрты па ліку. Ён прапанаваў вылучыць секцыю, прысвечаную музеязнаўству, а таксама падзякаваў родным класіка за ўдзел у «Каласавінах» ды іншых музейных мерапрыемствах, запрасіў усіх на святкаванне юбілею, прадставіў калекцыянера Андрэя Філатава, са збораў якога ў музеі разгорнутая выстаўка «Кніжныя скарбы Айчыны».

Свае пажаданні выказалі ганаровыя госці: прадстаўніца

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Анжаліка Янкоўская, былы дырэктар (другі па ліку) музея Якуба Коласа, намеснік старшыні Беларускага фонду культуры Георгій Ткацэвіч, першы намеснік старшыні Саюза пісьменнікаў Беларусі Алена Стэльмах, дырэктар Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа НАН Беларусі Аляксандр Груша, дзе ў 1985 г. праходзілі першыя «Каласавіны».

Намеснік дырэктара па навуковай рабоце Інстытута гісторыі НАН Беларусі Вадзім Лакіза зазначыў, што яго кандыдацкая дысертацыя прысвечана

В. Лакіза

А. Груша

А. Храмы і Г. Ткацэвіч

чана першабытным помнікам Панямоння, таму добра ведае родныя Коласу мясціны, але ўпершыню ўдзельнічае ў «Каласавінах». Гісторык выказаў пажаданні аб пашырэнні іх навуковага фармату, аб больш цесным супрацоўніцтве інстытута з музеем.

Вучоны сакратар Літаратурна-мастацкага музея Марыны і Анастасіі Цвятаевых (г. Аляксандраў, РФ) Эльвіра Калашнікіца дзясяты раз у гадах у коласаўцаў. З класікам яе яднае асабістая гісторыя. Канстанцін Міхайлавіч у 1917 г. служыў у Пермі, дзе ў яго нарадзіўся сын, які быў ахрышчаны ў мясцовай царкве і запісаны ў метрычнай кнізе пад імем Георгій. Праз 30 гадоў спадарыня Эльвіра таксама была ахрышчана ў гэтай царкве. У падарунак музею яна прывезла фота будынка, у якім сто гадоў таму Міцкевічы жылі ў Пермі. Прывітальны адрас «Каласавінам» даслала дырэктар Дома-музея Марыны Цвятавай (г. Масква, РФ) Алена Жук.

У навуковай праграме канферэнцыі было заяўлена 26 дакладаў шырокай тэматыкі, у тым ліку прысвечаныя малавядомым старонкам жыцця і творчасці Якуба Коласа, вынікам літаратуразнаўчых і філалагічных даследаванняў яго творчай спадчыны, выкладання яе ў навуковых установах, музейфікацыі і накірункам папулярнасці.

Вялікую цікавасць выклікалі даклады родных Кан-

З. Калашнікіца

станціна Міхайлавіча – унучак і праўнучкі. Марыя Міхайлаўна Міцкевіч прадставіла вынікі распрацоўкі тэмы «Ад Рыжскага дагавора да Дагавора дружбы: адлюстраванне гістарычных падзей у творчасці Якуба Коласа». Вера Данілаўна Міцкевіч падзялілася малавядомымі звесткамі пра клязьменскага швагра Якуба Коласа і род Каменскіх. Васіліна Валер'еўна Міцкевіч паведаміла пра жыццёвыя і творчыя паралелі Якуба Коласа і Міхаіла Шолахава.

Удзельнікі канферэнцыі пазнаёміліся з экспазіцыяй друкаваных матэрыялаў мінулых «Каласавінаў», а таксама з прыжыццёвымі выданнямі твораў Коласа і іншымі экспанатамі часовай кніжнай выстаўкі са збораў калекцыянера А. Філатава.

Наталі КУПРЭВІЧ
Фота айтара

Ф. Бігдай

С. Гарошка

Дзе варта пабываць

Прэзентацыі, кнігі, сустрэчы, п'есы...

Польскі Інстытут у Мінску сёлета зноў ладзіць традыцыйны літаратурны фестываль «**Месяц польскай літаратуры**». Цягам лістапада адбудзецца шэраг літаратурных імпрэзаў – прэзентацыі кніг, сустрэчы з аўтарамі і перакладчыкамі, перфарматыўныя чытанні.

5 лістапада ў Доме-музеі Ваньковічаў была прадстаўленая кніга Людмілы Хмяльніцкай «Лёс інсургента: Дакументальная аповесць аб Аляксандры Рыпінскім і ягоным часе». Біяграфія аднаго з выбітных дзеячаў польска-беларускага культурнага памежжа, удзельніка паўстання 1830 – 1831 гг., паэта, аднаго з першых беларускіх фатографу выйшла ў серыі «Наша XIX стагоддзе» выдавецтва «Лімарыус» пры падтрымцы Польскага Інстытута ў Мінску. «Вывучэнне беларускага фальклору, заахвочанае любоўю да мовы і народа, сярод якога рос, а таксама ўласныя літаратурныя творы, напісаныя на роднай яму польскай мове, робяць творчасць А. Рыпінскага здабыткам адразу дзвюх славянскіх літаратур – польскай і беларускай, – адзначае аўтарка. – Яшчэ з маладых гадоў А. Рыпінскі жыў толькі ў адпаведнасці з уласнымі ўяўленнямі пра гонар і абавязак. Яго пераследавалі ўлады царскай Расіі, і ён быў вымушаны пакінуць месцы, дзе нарадзіўся...» Рыпінскі – аўтар першай кнігі пад назвай «Беларусь» («Białoruś»).

Дакументальная аповесць заснаваная на архіўных матэрыялах. Сярод герояў кнігі таксама паэты Адам Міцкевіч і Вільгельм Кюхельбекер, палітыкі Адам Ежы Чартарыйскі і Анджэй Тавяньскі, імператары і міністры, дыпламаты і вайскоўцы. У творы апісваецца жыццёвы шлях Рыпінскага ад навучання ў Віцебскай базільянскай гімназіі да жыцця ў эміграцыі і вяртання на радзіму,

прадстаўляецца агляд друкаванай і нявыдадзенай творчай спадчыны. Упершыню падрабязна разглядаюцца апошнія гады жыцця, падаюцца дата смерці і месца пахавання. У прэзентацыі бралі ўдзел гісторык культуры Людміла Хмяльніцкая, кандыдат філалагічных навук, старшыня Мінскай гарадской арганізацыі Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў Ірына Багдановіч, кандыдат гістарычных навук, загадчык аддзела Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі Дзмітрый Матвейчык ды іншыя. Вёў імпрэзу доктар габілітаваны гуманітарных навук, каардынатар выдавецкай серыі «Наша XIX стагоддзе» Аляксандр Фядута.

14 лістапада ў Доме кнігі «Светач» адбылася сустрэча са знакамітым польскім пісьменнікам, перакладчыкам і тэатральным рэжысёрам Антоні Ліберам і прэзентацыя беларускамоўнага выдання яго рамана «Мадам».

3 19 па 26 лістапада пройдзе рор-ап фестываль «На розныя галасы. Polis Plays» – серыя прэзентацыяў і чытанняў п'есаў сучасных польскіх драматургаў. У перакладзе на беларускую мову п'есы выходзяць асобнай анталогіяй у выдавецтве «Логвінаў». Чытанні пройдуць у розных месцах Мінска ў інтэр-прэацыі рэжысёраў Валянціны Мароз, Аляксандра Марчанкі, Юры Дзівакова, Кацярыны Аверкавай, Дзмітрыя Багаслаўскага, Яўгенія Давідзенка. **19 лістапада** адбудзецца прэзентацыя анталогіі з удзелам аўтараў і перакладчыкаў («ОК16», вул. Кастрычніцкая).

3 2 па 30 лістапада адбудзецца акцыя «СЗУТАJ PL» з унікальнай магчымасцю бясплатна прачытаць/паслухаць 12 бестселераў на польскай мове.

Падрабязная інфармацыя і спасылкі на рэгістрацыю на сайце і ў профілях Польскага Інстытута ў сацыяльных сетках: www.instpol.by, www.facebook.com/institutpolski.wminku, www.vk.com/institut_polski_w_minsku.

Паводле інфармацыі
Польскага Інстытута ў Мінску

«Аптэка», «Тэатр», «Гатэль», «Школа», «Друкарня» і інш.).

Пад час агульнагарадскіх святаў у міні-музеі іншы раз арганізуецца анімацыйная праграма «100 гадоў таму»: фотазона, дзе турысты могуць прымерыць на сябе вобразы навагрудчанаў XX стагоддзя, – актрысы мясцовага тэатра, гандляркі, цырульніка, краўца і г.д.

Каб захаваць спадчыну... хаця б у макетах

(Заканчэнне. Пачатак у № 29)

Экспазіцыя міні-музея ўключае міні-макеты рынковай плошчы Навагрудка ў міжваенны перыяд (1920 – 1930-я), вузкакалейнай чыгункі «Наваельня-Любча» (1916 – 1965-я), будынка былой бібліятэкі Я. Храптовіча ў в. Шчорсы, палацавага комплексу роду Храптовічаў, партызанскай стаянкі в. Чарэшля (1942 – 1944-я); старыя фотаздымкі горада; выстаўку жывапісу мастака Я. Даўлюда; выстаўку кніг пачатку XX стагоддзя.

Музей «Страчаная спадчына» для наведнікаў – гэта не толькі экскурсіі па міні-макетах, на яго базе працуюць і эксклюзіўныя праграмы абслугоўвання як турыстаў, так і вучняў школаў. Сярод іх «Навагрудказнаўства» (цыкл урокаў з акцэнтам на шматнацыянальным і шматканфесійным складзе насельніцтва Навагрудка; лёсе асобных архітэктурных аб'ектаў горада; цікавыя моманты з жыцця навагрудчанаў), Канструктарскае бюро «Пабудуй

свой горад» (па гатовых чарцяжах прапануецца сабраць папяровы домік, што знаходзіўся на рынковай плошчы Навагрудка ў 1920 – 1930-я гады; гатовы домік можна забраць дадому), «Навагрудак ваяводскі. Успомнім разам» (настольная гульня, мэта якой – развіццё памяці і мыслення, калі ўдзельнікам з дапамогай магнітаў неабходна раскладзіць шылды на будынкі і крамы рынковай плошчы – «Цырульня»,

Аналізуючы дзейнасць нашага міні-музея, акрамя экскурсійнага абслугоўвання, эксклюзіўных праграмаў, падзейных мерапрыемстваў, трэба назваць шэраг іншых паслугаў, у прыватнасці, інтэрактыўныя гульні (пазл-гульня «Нефармальныя славуцасці», «Шкатулка з гісторыяй»), продаж магнітаў і сувенірнай прадукцыі. Уся гэтая дзейнасць мае плён, і ў фінансавым вымярэнні таксама. За 6 месяцаў 2019 года міні-музей

зарабіў 162 рублі 50 капеек, што складае 9 % ад платных паслугаў раённай бібліятэкі.

Увогуле, ёсць адчуванне, што мы рухаемся ў правільным кірунку. Тэма страчанай спадчыны, закранутая бібліятэкай праз стварэнне міні-музея, сёння надзвычай актуальная, у тым ліку і ў плане захавання гістарычнай памяці народа. Гэта можна адсачыць нават па гарадскіх справах. Тут, у Навагрудку, праз год пасля арганізацыі нашага музея, у 2018 годзе быў заснаваны музей пад адкрытым небам з аднайменнай

назвай («Страчаная спадчына»). Гэта таксама пацвярджае і абласны конкурс макетаў «Архітэктурныя помнікі малой радзімы», які сёлета праводзіцца ўпраўленнем культуры Гродзенскага аблвыканкама і Гродзенскай абласной навуковай бібліятэкай імя Я.Ф. Карскага. Навагрудская раённая бібліятэка ў намінацыі «Страчаная спадчына Гродзеншчыны» на суд журы прадставіла макет гарадской ратушы, што існавала ў XVII – XVIII стагоддзях (праца бібліятэчнага мастака А. Бандзюкевіча).

У наш міні-музей прыходзяць людзі розных узростаў і з розных краінаў. Тут неаднаразова былі турысты з Расіі, Украіны, Літвы, Польшчы, Кітая і інш. Музей наведалі таксама паслы гэтых краінаў, а таксама Арцыбіскуп Тадэвуш Кандрусевіч (гл. на фота злева). Дзякуючы макетам гісторыя першай сталіцы ВКЛ становіцца зразумелай турыстам, нават калі яны не размаўляюць на нашай мове. Бібліятэка ўсім гасцям горада і самім навагрудчанам дае магчымасць увачавідкі ўбачыць тое, чаго сёння ўжо не існуе. Такім чынам бібліятэка вяртае страчаную спадчыну, хаця б у такім мінімальным выглядзе.

Фаіна МАЛЮЖЭЦ,
загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу
Навагрудскай раённай бібліятэкі

Усведамляючы Радзіму

У Год малой радзімы Воранаўская раённая бібліятэка праводзіць шмат змястоўных і спазнаваўчых мерапрыемстваў. Так, па-сямейнаму цёплая, светлая, добрая, душэўная сустрэча-ўспамін «Як даўно гэта было...» адбылася ў Бастунскай інтэграванай сельскай бібліятэцы напрыканцы

кастрычніка. Яна аб'яднала землякоў, якія тысячамі нітак звязаны са сваімі мясцінамі, якія жывуць побач з намі, шануюць і берагуць багатую спадчыну. Успаміны жыхароў вёскі ажывілі карціну развіцця паселішча. Госці сустрэчы распавядалі пра лёсы людзей, якія жылі або жывуць цяпер у Бастунах,

дзяліліся сямейнымі гісторыямі, успамінамі з дзяцінства.

А ў Воранаўскай дзіцячай бібліятэцы прайшоў урок-падарожжа «Мне выпала шчасце тут нарадзіцца» для чытачоў сярэдняга школьнага ўзросту. Свой аповед бібліятэкары пачалі з падарожжа па цудоўнай сінявокай Беларусі. Дзеці даведліся, чаму нашу краіну так называюць, пра яе культурную спадчыну, паўдзельнічалі ў краязнаўчай

віктарыне «Гэта наша з табою зямля, гэта наша з табою гісторыя», дзе паказалі выдатныя веды па гісторыі Воранава, а таксама ахвотна прынялі ўдзел у гутарцы-разважанні «Цудоўныя мясціны Воранаўшчыны», і кожны з павагай расказаў пра свой любімы куточак роднага краю.

Вольга ЮРГО,
загадчык аддзела
бібліятэчнага маркетынгу
Воранаўскай раённай бібліятэкі

Школьнае краянаўства

Назвы, што кажучь самі за сябе

«Трапіць у Карэю і Кітай на школьным аўтобусе! Нейкая бязглуздзіца!» – скажаце вы. Якія Кітай і Карэя на нашай Гродзеншчыне, а тым больш на зямлі Крамяніцкай. Так думалі і мы, калі ўпершыню пачулі гэты выраз. А потым даведаліся: Карэя і Кітай – гэта назвы вуліцаў у вёсках Самаравічы і Падбалоце. Нашыя продкі былі такімі кемлівымі і назіральнымі, што ў мелі жывым словам даць назву пэўнай мясцінцы ці ўзгорку. Гэта нашая радзіма, і з маленства мы ведаем, як называецца луг каля ракі, поле, на якім працуюць нашыя бацькі, сцяжынка, па якой мы сотню разоў бегалі ў лес. Усё мае сваю назву. І назва кожнай мясцінкі «гаваркая», запамінальная, адметная. Калі карыстацца навуковай мовай, то гэта на-

зваецца мікратапонім. Калі ведаць яго, можам беспамылкова трапіць у любое месца: пабываць у Карэі і прагуляцца па Кітаі...

Мы ўжо многа гадоў займаемся вывучэннем скарбаў роднага куточка: даследавалі этымалогію паходжання прозвішчаў, мянушак, слаўтасцяў мясцовасці, збіралі звесткі пра вядомых землякоў. А вось вывучэннем «гаваркіх» назваў навакольных вёсак яшчэ не займаліся. Актуальнасць тэмы відавочная: змяняюцца пакаленні, сціраюцца з памяці розныя прадметы, што выходзяць з ужытку, а назвы застаюцца, «гавораць», у іх, як у лютэрку, адбіваецца нашая гісторыя, пляцецца вянок памяці аб мінулым, ушаноўваюцца нашыя продкі.

Этымалогія паходжання, асаблівасці і спосаб утварэння мясцовых словаў-назваў

Аналізуючы назвы, што сустракаюцца ў навакольных вёсках, мы зразумелі, што некаторыя з іх паходзяць ад імёнаў ці прозвішчаў гаспадароў – 5; ад удакладнення ўмоваў працы, дзейнасці ці адпачынку чалавека – 11, наяўнасці прыродных дароў ці знаходжання пэўнага геаграфічнага помніка прыроды – 10, а пераважная большасць – ад успаміну аб нейкіх падзеях – 14.

У асноўным мікратапонімы простыя (складаюцца з аднаго слова), састаўных знайшлі толькі адзін: Зайцаў Топаль. Большасць назваў мае форму ніякага роду: Гарэлішча, Малінавае, Адказное, Жукава, Дзіравае, Павешана, трэць назваў жаночага роду: Сценка, Калішняўка, Васілёўшчына, Свіслач, Карэя і інш. Некалькі назваў мужчынскага роду ці ўжываюцца ў форме множнага ліку: Тапалёк, Хутар, Парк, Могліцы, Балотцы, Лозы. Цікава, што гэта аднаслоўныя назвы, а словазлучэнняў тыпу назоўнік + прыметнік толькі адно – Зайцаў Топаль. Пры гэтым любая назва ў сьвядомасці месцачкоўцаў настолькі трывалая, што няма неабходнасці гаварыць, што гэта поле ці вуліца: усё зразумела без каментарыяў.

Заўважылі мы адрозненне і ў стыліявой афарбоўцы мясцовых назваў. Асабліва пяшчотна, з памяншальна-ласкальным адценнем гучаць Тапалёк, Сценка, Вёска, Касцёлка; іранічна і здзелліва Свінава, Дзіравае, Кітай; з болей і адчаем вымаўляюцца Слэзнае, Гарэлішча, Галгофа, Павешана, Бубнішча, Адказное. Частка вёскі была названая Кітай таму, што менавіта тут жылі бедныя шматдзетныя сем'і (8-10 дзяцей) простага сацыяльнага статусу,

якім не заўсёды хапала ежы, адзення. Назва ўрочышча Схрон мае рускае паходжанне ад дзеяслова «схороніцца», месца далёка за вёскай Крамяніца, дзе падземны ход з касцёла выходзіў на паверхню і ўтвараў вялікае сховішча.

Успамін пра гістарычнае мінулае краю і ўшанаванне памяці продкаў гучыць у найменнях Двор, Касцёлка, Парк, Бяркозава, Свіслач, Жукава, БАМ, Навасёлы, Дубаўе. Касцёлкай называюць месцачкоўцы частку Крамяніцы, размешчаную непадалёк касцёла Св. Юрыя, помніка архітэктуры XVI – XVII стагоддзяў, а крайняя вуліца гэтай вёскі носіць назву Рыбаччына, бо многа сочень гадоў таму тут стаялі хаткі рыбакоў і на вялікіх кірмашах гандлявалі рыбай, каб не псаваць паветра ў цэнтры мястэчка.

З усіх мікратапонімаў 8 невытворных словаў: Парк, Двор, Вострава, Кітай і інш., астатнія – вытворныя: Слэзнае, Гарэлае, Свінава і г.д. Паводле спосабаў утварэння мікратапонімаў вылучаецца суфіксальны. Пры дапамозе суфікса -н- утварыліся Слэзнае, Адказное; суфікса -ішч- Гарэлішча, Бубнішча; суфікса -шчын- Гладкаўшчына, Васілёўшчына; суфіксаў -ав-, -ёв- Свінава, Бяркозава, Жукава, Лісава, Малінава, Брылёва; суфікса -к- Сценка, Гандлёўка, Калішняўка, Вёска, Касцёлка, Копанка. Адзінкавыя назвы ўтварыліся пры дапамозе суфіксаў -ц-, -іц-, -ан-, -ын-, -ёк-, -нік-: Балотцы, Могліцы, Павешана, Рыбаччына, Тапалёк, Кальнік. Адзінкавая назва вуліцы БАМ – абрэвіяцыя, Навасёлы – асноваскладанне, Схрон – нульсуфіксальны спосаб.

Больш поўную інфармацыю пра мікратапонімы мы прапануем атрымаць у складзеным слоўніку, дзе падаем іх у алфавітным парадку з тлумачэннямі.

жару перад вайной выгарала датла. Гаспадары спрабавалі адбудаваць яе, але пажары знішчалі яе яшчэ некалькі разоў. На Гарэлішчы кожны год першымі зацвітаюць слівы.

Двор, м. Фундамент і слупы ад панскага маёнтка пана Банцкевіча. Даедзеце да Двара, а там рукою падаць да вёскі.

Дубаўе, н. Урочышча за вёскай, дзе калісьці па загадзе пана Банцкевіча былі высаджаныя сотні дубоў; потым, у часы калектывізацыі, яны былі высечаныя для патрэбаў калгаса, а месца атрымала назву Дубаўе. Дык гэта ж я ў Дубаўе сабралася набраць зёлкаў.

Жукава, н. Балота за паўтары вярсты ад вёскі, дзе калісьці стаяў хутар Жука Вікенція. Бяжы, сыноч, да бацькі ў Жукава, дапамажы каровы прыгнаць дахаты.

Калішняўка, ж. Поле непадалёк вёскі, каля чыгункі, дзе немцы ў часы вайны згружалі матэрыялы для будаўніцтва станцыі (паходзіць ад дыялектнага слова «калішнявы» ў значэнні «даўнейшы»). Доў-

Павешана, н. Урочышча ў лесе за вёскай, дзе ў розныя часы (цягам прыкладна двухсот гадоў) на старым дубе знаходзілі мерцвякоў. Людзі заканчвалі жыццё самагубствам па невядомых прычынах. Мінай, дзеткі, гэтае месца, не трывож душы.

Сценка, ж. Поле, якое аддзяляла панскія надзелы, бо на ім жыта расло, як сцяна. Я Сценкай да касцёла хутка забягу.

Свінава, н. Узгорак, дзе з паўстагоддзя таму была свінаферма, цяпер толькі рэшткі збудавання. Цяпер у Свінава ніхто не ходзіць, хоць ягад там у лесе многа.

Тлумачальны слоўнік мікратапонімаў вёскі Князева

Могліцы. Узгорак за вёскай, дзе многа дзясяткаў гадоў вяскоўцы закопвалі здохлую жывёлу. У апошні час адпаведныя службы забаранілі гэта, а назва засталася. Не пускайце дзяцей на Могліцы, бо яшчэ заразу якую падчэпаць.

Парк, м. Парк і вуліца, дзе захаваліся рэшткі панскага парку ў цэнтры вёскі, дзе знаходзіцца з дзясяткаў дамоў. Сёння на экскурсію ідзём у Парк.

Свіслач, ж. Вуліца, пабудаваная ў 1980-я гады ў час росквіту калгаса «Прагрэс», дзе жыллі атрымалі галоўныя спецыялісты, якія ў большасці (па волі лёсу) былі ўраджэнцамі Свіслацкага раёна. Прайдзіце па Свіслачы, можа, там хтосьці ведае пра гэта.

Тапалёк, м. Месца на скрыжаванні дарог вёсак Князева, Самаравічы, Падбалоце, дзе раней не было аўтобуса прыпынку, а расла вялікая таполя, і каля яе спыняўся аўтобус. Людзі, беручы білеты, казалі: «Да Тапалька. Спыніце мне каля Тапалька».

Кацярына САЎКО, вучаніца 11 класа, Герман СКУБА, вучань 10 класа, Антаніна СКУБА, настаўніца беларускай мовы і літаратуры, Князеўская СШ

(Заканчэнне артыкула ў наступным нумары)

Павешана

Тлумачальны слоўнік мікратапонімаў вёскі Вейшычы

Адказное, н. Частка неўрадлівага панскага поля, надзел на якім выдзяляўся парабкам-п'яніцам гаспадаром Банцкевічам, каб пакараць чалавека і прымусіць працаваць дарэмна там, дзе нічога не расло. Намучыліся некалі парабкі на гэтым Адказным.

Бубнішча, н. Узгорак сярод балота за дзве вярсты ад вёскі, на якім нічога не расло, нават зелле (ад слова бубен). Тут, на Бубнішчы, нічога ніколі не расло і не будзе расці.

Бяркозава, н. Урочышча непадалёк вёскі, дзе ў XIX стагоддзі жыў ляснік па прозвішчы Бяркоз, які служыў гадоў з 50 у пана з маёнтка Войневічы. Доўгі час успаміналі мы Бяркоза добрым словам.

Васілёўшчына, ж. Поле, падараванае панам Банцкевічам свайму конюху Васілю за шматгадовую адданую службу, але карыстаўся ім гаспадар нядоўга, памёр у стальым узросце; а вось сын, таксама Васіль, меў яго ва ўласнасці аж да ўтварэння калгаса. Цяпер соткі будуць адмераны ў Васілёўшчыне.

Гарэлішча, н. Вуліца на ўскрайку вёскі, якая ў час па-

га ўзрываў немцы ўсё, што ляжала ў Калішняўцы.

Лозы. Урочышча, дзе знаходзіліся вялікія зараснікі лозы, якую вяскоўцы выкарыстоўвалі для розных патрэбаў. Сёлета каля Лозаў грыбоў вельмі многа высыпала.

Свіслач

Тапалёк

Царкоўнае краязнаўства

Зніклая, але не забытая святыня

Гісторыя Свята-Варварынскай царквы ў вёсцы Суляцічы Навагрудскага раёна

Сёння матэрыялы па праваслаўным краязнаўстве запатрабаваныя ў грамадстве. Аднаўленне памяці пра святыні, пра людзей, якія пацярпелі ў гады багаторніцтва, – важная справа. Апошнім часам вывучэнне стану Царквы ў багаторніцкія гады становіцца ўсё больш актуальным, народ вяртаецца да сваіх духоўных вытокаў. Пацвярджэнне таму – выхад у свет кніг «Канфесіі на Беларусі» пад рэдакцыяй В. Навіцкага, «Рэлігія і Царква на Беларусі: энцыклапедычны даведнік» ды інш. На жаль, шматлікія святыні ўжо не толькі разбураныя, знішчаныя і зніклі з твару зямлі, але паступова сціраецца і памяць пра іх. Гэта вельмі сумна, бо яшчэ жывыя нешматлікія сведкі і ёсць сведчанні, няхай мізэрныя, але якія ўсё ж дазваляюць раскрыць невядомыя нам факты і падзеі нярэдка драматычнага характару.

Калі шэраг арыштаў святароў у Заходняй Беларусі пачаўся яшчэ пры Сталіне (з 1944 г., адразу пасля вызвалення Беларусі), то царквы масава закрываліся ў хрушчоўскія часы, у пачатку 1960-х гг. У гэтым М. Хрушчоў угледзеў найбольш дзейсны спосаб барацьбы з Царквою. Гэты бок хрушчоўскай палітыкі прынёс горч крыўды ў хаты нашых продкаў (па ўсім СССР з 13,6 тысячы храмаў за першую палову 1960-х закрылі больш за 5 тысячаў).

Страчаная спадчына

Пройдзе яшчэ зусім няшмат часу, і адыдуць на неба сведкі тых далёкіх падзеяў, а галоўныя сведкі – рэшткі збудаванняў – разваліцца, і не заўважыць ніхто, што іх ужо няма, і паглыне іх зямля. Паднімуцца высокія травы на лугах, ператворыцца ў пыл раз’едзеная часам цэгла, зарастуць мохам і схаваюцца ў зямлі камяні. І нават выпадковы мініак не надаць ім ніякай увагі...

А раней жа тут, у вёсцы Суляцічы Навагрудскага раёна, збіралася шмат народу з навакольных вёсак на агульную малітву. Збірала іх святая вялікамучаніца Варвара, у гонар якой узвышалася на пагорку пры ўездзе ў вёску Свята-Варварынская царква. Вёска пад яе покрывам расла: сяляне разбудоўваліся па беразе ракі Валоўкі, збіралі нядрэнныя ўраджай. Старажылы казалі, што гэта святая Варвара ўсім спрыяе, і з асаблівай павагай ставіліся да святыні.

Цяпер на ўзгорку, за некалькі крокаў ад нябачных на першы погляд развалінаў, сустракае нешматлікіх жыхароў вёскі і праездных паклонны крыж. Падобныя да слёз

кроплі смалы сцякаюць па ім. Плача крыж па страчанай спадчыне.

Штогод з 10 па 12 жніўня праходзіць агульнаепархіяльны хрэсны ход з Навагрудка ў Лаўрышаўскі Свята-Елісееўскі манастыр. Шлях ляжыць праз вёскі. З хлебам-соллю сустракаюць мясцовыя жыхары паломнікаў, каля паклонных крыжоў сляжыцца малібны. І пакрывае ўсё малітва. І адбываецца ў гэты час нешта неверагоднае.

У вёсцы Суляцічы жыла мая бабуля Марыя Варвараўна Бахар. У яе доме было шмат іконаў не толькі ў чырвоным куце, але і па ўсёй хаце. Бабуля хварэла, пяцьдзесят гадоў па хаце рухалася з цяжкасцю, часцей ляжала ў ложку. Але не было ніводнага дня, каб яна прапусціла час малітвы.

– Ціха, дзіцятка, час чытаць пацеры (тут – малітвы. – А.Ч.).

І ў хаце панавала цішыня. Ішлі гады, я падрасла і разумела, што нішто не зможа парушыць рытм жыцця маёй бабулі, ніхто не перашкодзіць ціхаплыннаму цяжэнню малітвы. Бабуля часта мне расказвала пра Бога, а я тады яшчэ мала што разумела. Толькі запамніла, што на покуці побач

Адноўлены малюнак царквы

з іконамі Ісуса Хрыста і Мікалая Цудатворцы вісела ікона вялікамучаніцы Варвары. З асаблівай любоўю і пашанай ставілася бабуля да гэтай святой. Чаму? Я здагадваюся праз гэта толькі цяпер, амаль праз 20 гадоў пасля смерці бабулі. Відаць, гэтая ікона знайшла прытулак у нашай хаце ў той час, калі ў царкве знаходзіцца было немагчыма. Царкву разбурылі, царкоўныя рэчы знішчалі, а іконы таемна разбіралі па хатах вернікі. Звяртаючыся да святой, бабуля быццам наведвала любімую вясковую Варварынскую царкву, молячыся каля алтара Богу за сваю сям’ю, за ўсіх людзей...

Канечне, гэтая гісторыя мае вельмі асабісты характар, але яна дазваляе сцвярджаць, што ў народа можна было забраць храмы, святыні, веру ж забраць было немагчыма: дужа глыбока яна была схаваная ў душы.

Гісторыя Свята-Варварынскай царквы

Першая пісьмовая згадка пра існаванне царквы ў гонар вялікамучаніцы Варвары ў вёсцы Суляцічы адносіцца да 1433 г. Пра тое, што царква мела важнае значэнне, кажа факт захавання ў ёй у 1680 г. срэбнага пацыфікала (даразахавальніцы) з часціцай мошчаў святой вялікамучаніцы Варвары. У 1824 г. памешчык Язвінскі пабудоваў новую драўляную Свята-Варварынскую царкву.

У 1850 г. памешчыца Пухальская пабудавала прыходскую, але ўжо цагляную царкву ў гонар Святой Ганны ў Суляціцкім Двары. Яна становіцца галоўнай і мае пры сабе дзве прыпісныя царквы (адзначаліся тым, што знаходзіліся ў асноўным у вёсках, не мелі «дваццаткі» [царкоўная суполка з дваццаці чалавек, якая павінна была апекавацца жыццём і дзейнасцю царкоўнага прыхода. – «КГ»] і царкоўных органаў – царкоўнай рады і рэвізійнай камісіі) – Свята-Варварынскую і Дзмітры-

еўскую. Праіснавала царква нядоўга, бо ў 1875 г. прыход быў ліквідаваны, і прыгаварыцца яна ўжо як прыпісная разам з Варварынскай да Валковіцкага прыхода. У 1897 г. лічыцца як капліца, а ў 1937 г. як цагляная каталіцкая капліца Навагрудскай парафіі. Была закрытая ў першай палове XX ст. Да нашага часу захавалася напачаткова разбураная сцяна. Па расповедах старажылаў, ужо ў

нядвоўга, бо ў 1875 г. прыход быў ліквідаваны, і прыгаварыцца яна ўжо як прыпісная разам з Варварынскай да Валковіцкага прыхода. У 1897 г. лічыцца як капліца, а ў 1937 г. як цагляная каталіцкая капліца Навагрудскай парафіі. Была закрытая ў першай палове XX ст. Да нашага часу захавалася напачаткова разбураная сцяна. Па расповедах старажылаў, ужо ў наш час калгасныя ўлады спрабавалі расчысціць поле пад угоддзі і разбурыць сцяну, падчапіўшы яе двума трактарамі. Але, нягледзячы на знешні заняпад, святыня не паддалася разбурэнню і ўпэўнена стаіць на адвезеным ёй Богам месца. Яе відаць і ў вёсцы Суляцічы практычна з любога месца. Старажылы помняць яе і як каталіцкую капліцу, пад якой ёсць пахаванні, пры гэтым дадаюць, што раней гэта быў вялікі прыгожы храм.

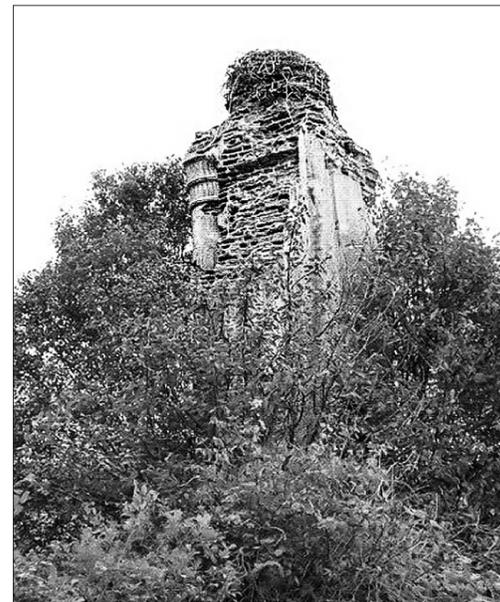
Больш працяглая, але і больш трагічная, гісторыя ў Свята-Варварынскай царквы. Яна была закладзеная «на Варвару». Каля пяці стагоддзяў адчыняла яна дзверы і прымала прыхаджанаў. З хваляваннем прыгаварыць людзі царкоўныя службы – служыліся яны ў царкве на другі дзень усіх галоўных святаў і збіралі вялікую колькасць мясцовых жыхароў і людзей, якія прыязджалі з іншых месцаў. Асабліва радаснымі былі, па словах вяскоўцаў, прастольнае свята, Нараджэнне Хрыстова, Пасха, Тройца. Нягледзячы на тое, што царква была прыпісная, у ёй былі ўсе неабходныя царкоўныя рэчы. У ёй хрысцілі, вячалі (былі свае вянцы), адпявалі.

На жаль, хоць якіх-небудзь фатаграфіяў, малюнкаў царквы нідзе не захавалася. Па рэшт-

ках падмурка, а таксама па расповедах старэйшых жыхароў вёскі быў адноўлены знешні выгляд Свята-Варварынскай царквы. Месцілася яна на ўездзе ў вёску, прыкладна за пяцьдзесят метраў у бок рэчкі (цяпер за 70 – 100 метраў ад паклоннага крыжа). Царква была пабудаваная ў форме карабля. Гэта быў высокі драўляны будынак, зроблены без ніводнага металічнага цвіка. Складаўся будынак з трох частак: прытвор, царквы, алтара – усё пад рознымі стрэхамі.

На страсе сярэдняга будынка на невялікім купале быў крыж. Прытвор быў вялікім – 5 x 5 м. У храме былі тры ўваходы: цэнтральны і два па баках прытвора. Алтарнае памяшканне было нашмат меншае за прытвор, прыкладна 3 x 3 м. Памеры царквы – 8 м у шырыню і 12 м у даўжыню. Знадворку будынак не быў афарбаваны. Побач з царквою была вялікая званіца, на якую падымаліся па лесвіцы.

Старажылы сведчаць пра незвычайную прыгажосць унутранага ўбранства царквы. У ёй была драўляная падлога, сцены абштытыя дошкамі. На сценах – шмат іконаў (былі і пісанья на дошцы). Усе іконы былі ўпрыгожаныя вышытымі ручнікамі. Было храмавае распяцце. Па баках стаялі харугвы. Асабліва былі ўпрыгожаныя панікадзіла і столь: з кожнага кута царквы да панікадзіла мацаваліся вянкi-гірлянды, якія плялі з дзеразы і ўлетку ўпрыгожвалі лугавымі кветкамі.

Рэшткі сцяны каталіцкай капліцы. Магчыма, гэта і была праваслаўная прыходская цагляная царква Святой Ганны

Людзі гавораць, што побач з царквою раней бруіла крыніца. Цяпер яе няма – знікла або схавалася зусім нядаўна, у наш час.

У ваенным ліхалецці Вялікай Айчыннай царква не толькі не зазнала якіх-небудзь разбурэнняў, але практычна і не закрывалася. Акупацыйныя ўлады палічылі неабходным адкрыць царкву, адшукалі бацюшку – каго менавіта, старажылы не помняць. Кажуць толькі, што ён быў з данскіх казакоў, якія перайшлі на бок немцаў і туліліся ў вёсцы. Людзі прыходзілі на богаслужэнні і ўсе разам маліліся аб заканчэнні вайны.

Аксана ЧЫСЦЯКОВА

(Працяг будзе)

Паклонны крыж пры ўездзе ў вёску Суляцічы

Калекцыянерам, і не толькі

І грыб, і водарасць

Малапрыкметным, але распаўсюджаным у Беларусі, раслінам беларуская пошта прысвяціла свае маркі. Спачатку прыгадаем, што лішаўнікі – гэта арганізмы, што ўтварыліся сімбіёзам грыба і водарасці; грыба, водарасці і цыянабактэрыі; грыба і цыянабактэрыі. Растуць на дрэвах, камянях, глебе. Шматгадовыя (узрост бывае да тысячы гадоў) расліны шэрага, бурага, аранжавага, чорнага і іншых колераў. Вегетатыўнае цела – слявіна, або талом, утворанае перапляценнем грыбных гіфаў і клеткамі водарасці. Грыб утварае аснову цела лішаўніка, а клеткі водарасці знаходзяцца ў сярэдзіне. Водарасць здатная до фотасінтэзу і пастаўляе грыбу пажыўныя рэчывы, а ён абараняе яе ад неспрыяльных знешніх фактараў. Растуць вельмі павольна (часта меней як міліметр за год). Існуе больш за 400 родаў, каля 20 тыс. відаў; у Беларусі «жывуць» 38 сямействаў, 114 родаў, каля 500 відаў. Найбольш пашыраныя алектарыя, анаптыхія, апеграфа,

артонія, бацыдыя, буэлія, гіпагімнія, графіс, калаплака, калема, кладонія, ксанторыя, лабарыя, леканора, лецыдзея, меланелія, пармелія, пармеліёпсіс, пельтыгера, пертузарыя, пірэнула, рамаліна, рызакарпан, стэрэакаўлан, уснея, фісцыя, цэтрарыя, звернія ды інш.

Для біясферы яны маюць важнае значэнне: пасяляюцца на скалістай і пясчанай мясцовасці, дзе няма глебы, і ўдзельнічаюць у яе ўтварэнні. Таксама лішаўнікі фармуюць умовы для жыцця іншых арганізмаў. Чалавек выкарыстоўвае іх для атрымання фарбавальнікаў, цукру, спірту і некаторых лекавых рэчываў. Лішаўнікі першымі з жывых істотаў церпяць ад забруджвання паветра. На гэтай рэакцыі заснаваная методыка ліхенаіндыкацыі (вызначэнне па лішаўніках) – ацэнкі ступені забруджвання паветра ў гарадах і лясных масівах.

На марцы № 1308 змешчаная выява ксанторыі насценнай, № 1309 мае выяву лабарыі лёгачнай, на марцы № 1310 – кладонія Флёрке.

Маркі серыі намалюваў Аляксандр Міцянін, дызайн мініяцюраў зрабіла Марына Віткоўская. Памер кожнай – 26 x 37 мм, наклад – па 36 тыс. асобнікаў. Апроч вялікага аркуша (па 9 марк) друкаваліся ў малых аркушах (3 x 2 маркі), наклад малага аркуша – 15 тыс. асобнікаў.

У дзень выхаду паштовых марак у аддзяленні паштовай сувязі № 1 г. Мінска (магазін «Філатэлія», вул. Маскоўская) праводзілася спецгазэнне на канверце «Першы дзень» (іх аўтары А. Міцянін і М. Віткоўская).

Дзякуем за дапамогу ў падрыхтоўцы матэрыялаў рубрыкі супрацоўнікам выдавецкага цэнтра «Марка» РУП паштовай сувязі «Белпашта»

У тэатры «Зніч»

20 лістапада ўвечары адбудзецца паэтычны мнаспектакль **«Не праклінай, што я люблю»** паводле вершаванага рамана Ніла Гілевіча «Родныя дзеці». Аўтар інсцэніроўкі, рэжысёр-пастаноўшчык – Галіна Дзягілева, выканаўца – вядучы майстар сцэны Мікалай Лявончык, музычнае суправаджэнне Дар’і Неўмяржыцкай (цымбалы). «Родныя дзеці» – твор самабытны, глыбока нацыянальны і паводле духу, і паводле моўных сродкаў. Даследчык беларускага фальклору, побыту, тонкі знаўца жывой народнай гаворкі, Н. Гілевіч стварыў своеасаблівую паэтычную сюіту, дзе гарманічна знітоўваюцца гумарыстычныя ноты і пранікнёная, шчымылівая музыка кахання, чуюцца напевы роднай зямлі...

27 лістапада ўвечары – **«Пяюць начлежнікі»**. Гэта мнаспектакль паводле твораў Змітрака Бядулі, аўтар інсцэніроўкі і выканаўца Галіна Дзягілева, рэжысёр-пастаноўшчык Таццяна Пацай, мастак Ксенія Бяляева-Дзягілева, касцюм стварыла Ніна Гурло. Мнаспектакль створаны паводле аповедаў славутага беларускага пісьменніка Змітрака Бядулі, адзін з іх і мае назву «Пяюць начлежнікі».

Гэты паэтычна-празаічны твор вызначае тэму пастаноўкі – «аб жыцці кожнага чалавека, які прыходзіць угэты свет», кожны чалавек «пяе» ў гэтым жыцці сваю «песню»... А як жыццё чалавека, так і сам ён – «адзінае», больш такога як ён – няма. І «песня» яго мае «пачатак» (ад нараджэння) і свой адметны «шлях»... А ўсе мы – «начлежнікі», бо ў снах марым аб жыцці...

У спектаклі гучыць музыка ў выкананні гуртоў «Стары Ольса», «Гуды», «Палескія песні».

Спектаклі праходзяць у тэатральнай зале Культурнага цэнтра касцёла Св. Сымона і Св. Алены. Дзіцячыя пастаноўкі пачынаюцца а 15-й гадзіне, дарослыя – а 19-й. Дадатковую інфармацыю можна атрымаць па мінскім тэлефоне 331-75-53, па электронным адрасе teatr-znich@yandex.by.

Жыве ў Слоніме беларускае слова!

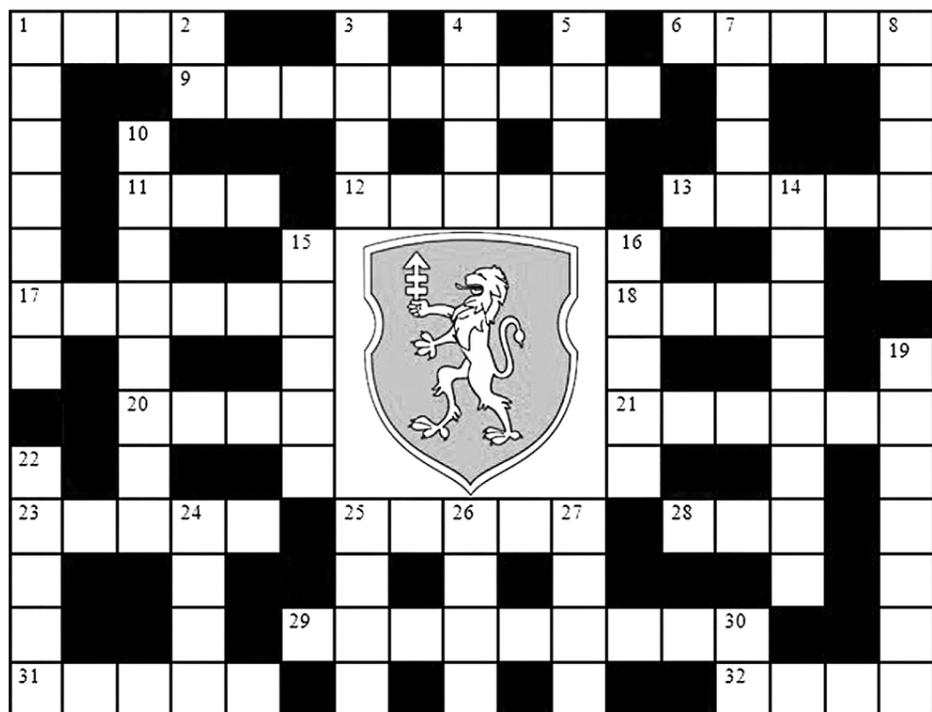
Уздоўж

1. ... Лойка. Імя выдатнага беларускага пісьменніка, літаратуразнаўца, прафесара, доктара філалагічных навук, ураджэнца Слоніма. **5.** Анатоль ... (сапр. Іван Міско). Паэт, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, ураджэнец Слонімшчыны; яго імя носіць літаратурнае аб’яднанне, створанае пры раённай газеце «Слонімскі веснік», кіраўніком якога з’яўляецца паэтка І. Войтка. **8.** Назва адной з славуцасцяў Слоніма – сядзібна-паркавага ансамбля з сажалкамі. **10.** Інтанацыя мовы (перан.). **11.** «... над Шчарай». Літаратурны альманах слоніmsкіх літаратараў, выдадзены ў 1994 годзе, а ў 2005-м выйшаў у свет альманах «Пад гукі паланэзу». **12.** «У ... прыходзяць ашмянцы, на плечах – доўгія дзіды, // З шаблямі слонімцы валяць і меткія лучнікі з Ліды». З паэмы А. Міцкевіча «Мешка, князь Навагрудка». **16.** Знак прыпынку. **17.** Рэзкі сухі гук пры сутыкненні. **19.** Персанаж старажытнагрэчаскай міфалогіі, які імкнуўся даляцець да Сонца. **20.** Той, хто вяслюе. **22.** Ніткі, атрыманыя прадзеннем. **24.** «Кожнае ... і хата // Роднаю мовай багаты». З верша «Мова мая з-пад страхі» слоніmsкага паэта, краязнаўца, гісторыка, журналіста С. Чыгрына. **26.** Язда наўскач. **27.** Жанр філасофскай лірыкі. **29.** Чырвоны радок; упершы-

ню яго ўвёў у беларускіх друкаваных кнігах Ф. Скарына. **30.** Старажытныя пісьмёны скандынаваў.

Упоперак

1. Міхал Казімір Прозвішча дзяржаўнага і вайсковага дзеяча ВКЛ, паэта, кампазітара, мецэната. Калі ён быў слоніmsкім старастам, у горадзе існавала друкарня, прыстань на р. Шчара, працавалі тэатр, балетная і музычная школы; сучаснікі называлі Слонім «Палескія Афіны». **2.** ...! Выклічнік, што выяўляе здзіўленне, здагадку. **3.** Група фурманак, падводаў. **4.** Тое, што і кій. **6.** Высокае і вузкае архітэктурнае збудаванне. **7.** Жыгімонт Мянушка вялікага князя ВКЛ і караля Польшчы, які ў 1531 годзе даў Слоніму магдэбургскае права. **9.** Дзяленне вершаванага твора на строфы. **13.** Жанр антычнай паэзіі, што апяваў жыццё вясковых жыхароў. **14.** «І злучэмся ў шнур, як гусі, // На ... ўсёй Беларусі». З верша слоніmsкага паэта, музыкі Гальяша Леўчыка (сапр. Ілья Ляўковіч) «Дружна, брацця!» **15.** «Як ты дорага мне, мая родная мова! // Мілагучнае, звонкае, спеўнае ...!» З верша Н. Гілевіча «Родная мова». **18.** «... на памяць». Зборнік вершаў слоніmsкага паэта, перакладчыка, грамадскага і культурнага дзеяча Сяргея Дарожнага, які загінуў у сталінскіх лагерах. **21.** Сукупнасць

эпічных твораў. **23.** «Шчараўская ...». Назва гумарыстычнага часопіса, што выйшаў у Слоніме ў 1916 годзе на нямецкай мове. **24.** «Любіце і шануйце, як святыню, роднае слова, з якім вас міласцівы Бог на ... пусціў». Ф. Скарына. **25.** Цвёрды мінерал. **28.** Круты бераг, роў.

Склаў Лявон ЦЕЛЕШ

Адказы на крыжаванку, змешчаную ў № 29

Уздоўж: 2. Ласунак. 6. Адгода. 7. Лупіна. 8. Землякі. 11. Указ. 12. Водар. 13. Буян. 16. Каша. 17. Зубы. 20. Рунь. 21. Лаваш. 23. Зіма. 26. Ляйчына. 27. Нагор’е. 28. Паслён. 29. Беларусь. **Упоперак:** 1. Калдуны. 2. Лаза. 3. Уклад. 4. Клін. 5. Каханне. 9. Гаспадыня. 10. Бульбянік. 14. Слава. 15. Казка. 18. Карэнне. 19. Драчона. 22. Вочка. 24. Хлеб. 25. Рапс.

Лістапад

19 – Іпалітаў-Іванаў (сапр. Іванаў) Міхаіл Міхайлавіч (1859 – 1935), кампазітар, дырыжор, педагог, музычны і грамадскі дзеяч, старшыня Беларускай песеннай камісіі, аўтар апрацовак беларускіх народных песень, народны артыст Беларусі – 160 гадоў з дня нараджэння.

20 – Аляксандр (свецк. Шалай) Аляксандр Сямёнавіч; 1879, Слуцк – 1937), протаіерэй, новапакутнік Мінскай епархіі Беларускай Праваслаўнай Царквы – 140 гадоў з дня нараджэння.

20 – Міхась Клімковіч (Міхаіл Мікалаевіч; 1899, Барысаўскі р-н – 1954), пісьменнік, крытык, драматург – 120 гадоў з дня нараджэння.

20 – Сушко Павел Міхайлавіч (1909, Мёрскі р-н – 1974), паэт – 110 гадоў з дня нараджэння.

21 – Стаброўскі Казімір (1869, Карэліцкі р-н – 1929), жывапісец, педагог – 150 гадоў з дня нараджэння.

22 – Шабановіч Абу-Бекір (1939, Іўе), рэлігійны і грамадскі дзеяч, муфты Мусульманскага рэлігійнага аб'яднання ў Рэспубліцы Беларусь, лаўрэат прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «За духоўнае адраджэнне» (2017) – 80 гадоў з дня нараджэння.

23 – Бульчык Сяргей Сцяпанавіч (1909, Мінск – 1996), акцёр, народны артыст Беларусі – 110 гадоў з дня нараджэння.

23 – Маркіна Галіна Пятроўна (1934, Расія – 1985), актрыса, народная артыстка Беларусі – 85 гадоў з дня нараджэння.

25 – Кудрэвіч Уладзімір Мікалаевіч (1884, Чавусы – 1957), жывапісец-пейзажыст, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі – 135 гадоў з дня нараджэння.

25 – Міцкевіч Уладзімір Аляксандравіч (1919, Стаўбцоўскі р-н – 2004), літаратуразнаўца, крытык – 100 гадоў з дня нараджэння.

25 – Падгайскі Леанід Пракопавіч (1934, Расія – 2002), мовазнаўца – 85 гадоў з дня нараджэння.

25 – Рымашэўскі Ігар Вілеоравіч (1959, Мінск), мастак манументальна-дэкаратыўнага і ўжыткавага мастацтва, жывапісец – 60 гадоў з дня нараджэння.

26 – Скарынкін Іван Яфімавіч (1919, Клімавіцкі р-н – 2010), пісьменнік – 100 гадоў з дня нараджэння.

27 – Звездачотаў Мікалай Пятровіч (1904, Расія – 1985), акцёр, народны артыст Беларусі – 115 гадоў з дня нараджэння.

27 – Тэлеграфная сувязь (1859) – 160 гадоў з пачатку развіцця ў Беларусі.

28 – Вейняровіч Іосіф Навумавіч (1909, Мінск – 1998), кінааператар, рэжысёр, народны артыст Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР (1943) і Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1968) – 110 гадоў з дня нараджэння.

28 – Сарока Рыгор Сямёнавіч (1944, Маладзечанскі р-н), дырыжор, педагог, заслужаны дзеяч культуры Беларусі, лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь (2004), прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі (2017), узнагароджаны ордэнам Ф. Скарыны (2008) – 75 гадоў з дня нараджэння.

29 – Янчук Мікалай Андрэевіч (1859 – 1921), вучоны-славіст, краязнаўца, пісьменнік – 160 гадоў з дня нараджэння.

30 – Міхась Лынькоў (Міхаіл Ціханавіч; 1899, Віцебскі р-н – 1975), пісьменнік, літаратуразнаўца, народны пісьменнік Беларусі, акадэмік НАН Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Якуба Коласа (1968), узнагароджаны трыма ордэнамі Леніна – 120 гадоў з дня нараджэння.

30 – Шчарбакоў Віктар Дзмітрыевіч (1934, Расія), графік, жывапісец – 85 гадоў з дня нараджэння.

Кніга вершаў пад ялінку

Не паспеем азірнуцца – прыйдуць вясёлыя зімовыя святы – Хрыстова Народзіны, Новы год і Каляды. А на краўд-фандынгавай платформе MolaMola ўжо ідзе збор сродкаў на выданне кнігі з беларускамоўнымі дзіцячымі вершамі, прысвечанымі каляднаму перыяду.

Гэтая кніга дапаможа беларускім дзецям занурыцца ў чароўную атмасферу зімовых святаў. Праз вершы, змешчаныя ў кнізе, можна зазірнуць у яслі, дзе ляжыць Наванароджаны Ісус, даведацца, што ляжыць у мяху Святога Мікалая і пакатацца з ім у санях, паскакаць вакол ялінкі-красуні. Да кожнага верша будзе каляровыя ілюстрацыі.

Вершы прызначаны найперш для чытання пад час ранішнікаў у садках, школах, касцёлах, царкве. У кнізе можна будзе знайсці творы як з рэлігійнай тэматыкай, так і нейтральныя. Галоўная мэта выдання – пашырэнне выкарыстання беларускай мовы пры выхаванні дзетак.

Аўтары праекта звяртаюцца па дапамогу ў зборы

сродкаў і абяцаюць выдаць кнігу ўжо гэтай зімой; сабраныя сродкі (усяго неабходна 3 900 BYN) будуць выкарыстаныя на аплату працы ілюстратарам і вярстальніцы, на выданне 1000 асобнікаў.

Падтрымаць праект можна на сайце <https://molamola.by/be/>; кожны ахвярадаўца атрымае сюрпрыз ад аўтараў праекта (для гэтага трэба даслаць свае кантактныя дадзеныя і пацвярдзэнне фінансавай падтрымкі праекта на e-mail: mm-cher@tut.by).

Паводле інфармацыі арганізатараў

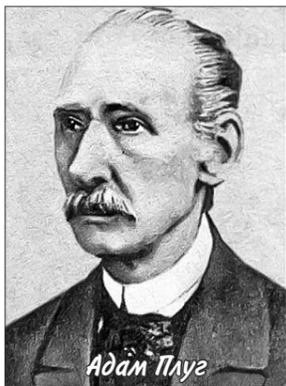
Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

ПЛУГ Адам (сапр. **Пяткевіч Антоні Антонавіч**; 23.10.1823, в. Замосце Слуцкага р-на – 02.11.1903) – польскі і беларускі пісьменнік. Скончыў Слуцкую гімназію (1842), вучыўся ў Кіеўскім універсітэце (1845 – 1846). З 1831 г. жыў у в. Жукаў Барок на Стаўбцоўшчыне, дзе ў 1840 г. пазнаёміўся і пасябраваў з Уладзіславам Сыракомлем. У 1856 г. у Мінску сустрэкаўся з В. Дуніным-Марцінкевічам і іншымі беларускімі літаратарамі. За антыцарысцкую грамадска-палітычную дзейнасць знаходзіўся пад арыштам у Жытоміры (1864 – 1866). З 1874 г. у Варшаве, член многіх дабрачынных, навуковых і літаратурных таварыстваў, камітэтаў, адзін з арганізатараў беларускага літаратурна-асветніцкага гуртка.

У 1879 – 1890 гг. рэдактар часопіса «Кюсу» («Каласы»), у якім друкаваў шмат матэрыялаў пра Беларусь. У 1891 – 1903 гг. галоўны рэдактар «Вялікай усеагульнай ілюстраванай энцыклапедыі».

Большасць яго літаратурных твораў тэматычна і праблемна звязаныя з Беларуссю.

Адам Пług

На беларускіх паданнях і ўражаннях маладосці заснаваныя вершаваныя гутаркі «Жукаў Барок» (1849), «Родная песенька» (1856), «Сарока» (1867) і інш. У апавесцях «Сповідзь» (1848), «Дзетабойца» (1850), «Нянька» (1857), «Дух і кроў» (1859), «Афіцыяліст» (1866 – 1867) і інш. апісваў беларускія краявіды, асвятляў грамадскія стасункі, высмейваў забабоннасць шляхты, асуджаў прыгонніцаў, ідэалізаваў сялянства. У зборніку «Калоссе з роднай нівы» (1856) шырока выкарыстаў беларускі фальклор. З чатырох апавяданняў і адной легенды, напісаных у 1849 г. на беларускай мове, захавалася толькі апавяданне «Кручаная баба» (апублікавана ў 1918), у аснову якога пакладзены вясковы побытавы анекдот. Аўтар артыкулаў і нарысаў пра культурнае жыццё Беларусі («Некалькі ўражанняў з падарожжа на Літву», 1858; «Уладзіслаў Сыракомля», 1862; «Манюшка ў Мінску», 1896; інш.), вершаваных прысвячэнняў В. Дуніну-Марцінкевічу і Уладзіславу Сыракомлю. Адзін з першых пераклаў на польскую мову творы

В. Дуніна-Марцінкевіча («Верш Навума Прыгаворкі»), Г. Гейне, В. Гюго, А. Мюсэ, А. Пушкіна, У. Шэкспіра. Творы Адама Плуга друкаваліся ў Мінску (у зборніку «Голас з Літвы», 1859). Сумесна з В. Каратынскім падрыхтаваў выданне «Выбранай паэзіі» Уладзіслава Сыракомлі (тт. 1 – 5, 1890).

ПЛЫТ – звязаныя паміж сабой бярвёны для лесасплаву, транспартавання грузаў і пераправы па вадзе. Самы старажытны тып водных транспартных сродкаў. Памеры плыта залежалі ад ракі і яе ландшафту.

Плыт вязалі ўвесну на вадзе або на беразе слаўной ракі, часам – узімку на лёдзе. Бярвёны звязвалі ўзвёны, якія мелі рэгіянальныя асаблівасці і назвы: у басейне Дняпра – грабёнца, тарка, Прыпяці

і Нёмана – клейна, гонка, лаўка, Дзвіны – глейна, гуська, лава. Невялікія плыты складаліся з 1 – 5 і болей звёнаў. На Пцічы часам звёны (клейны) вязалі ўкружавую вакол адной клейны (такі спосаб называўся качаном). Партыя (караван) плытоў уключала некалькі дзясяткаў звёнаў. Спосабы і прыёмы вязання плыта цягам стагоддзяў амаль не мяняліся. Для вязання ўжывалі віцы (нузды, гужба, гардзялі) – вярочкі са скручаных лазовых, бярозавых, вярбовых пруткоў або карэння дрэваў, радзей пняквоў, скураныя. Віцамі прывязвалі канцы кожнага бярвенна да жэрасцяў, пакладзеных упоперак плыта, і замацоўвалі з дапамогай драўлянага кліна – кнэбеля (кніпеля).

(Заканчэнне артыкула ў наступным нумары)

